

STORTINGET

Innst. 361 S

(2021–2022)

Innstilling til Stortinget
fra familie- og kulturkomiteen

Dokument 8:203 S (2021–2022)

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Aleksander Stokkebø, Turid Kristensen, Tage Pettersen, Helge Orten og Tore Vamraak om å ta sosialt ansvar og hjelpe folk med gjeldsproblemer gjennom en styrking og utvidelse av Gjeldsregisteret

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen utvide Gjeldsregisteret til å inkludere bolig- og billån så snart som mulig.
2. Stortinget ber regjeringen avklare hvilke øvrige kreditt-/lånetyper, ut over bolig- og billån, som skal inngå i Gjeldsregisteret, eventuelt anonymisert, og starte arbeidet med å utvide registeret også for disse. Stortinget ber regjeringen gjøre grundige utredninger for å sikre personvernet.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Åse Kristin Ask Bakke, Ragnhild Male Hartviksen og Torstein Tvedt Solberg, fra Høyre, Turid Kristensen og Tage Pettersen, fra Senterpartiet,

Margrethe Haarr og Åslaug Sem-Jacobsen, fra Fremskrittspartiet, Silje Hjemdal, fra Sosialistisk Venstreparti, Kathy Lie, og fra Venstre, lederen Grunde Almeland, har forelagt representantforslaget for Barne- og familiedepartementet til uttalelse, jf. svarbrev fra statsråd Kjersti Toppe av 29. april 2022. Komiteen inviterte til skriftlig høring i saken med frist for skriftlige innspill 28. april 2022, og har mottatt innspill fra JURK og Finans Norge.

Komiteen merker seg med bekymring at gjeldsgraden i norske husholdninger er høy, og at veksten i forbrukslån og usikret kreditt over lang tid har vært for stor. Komiteen er enig med forslagsstillerne i at samfunnet har et sosialt ansvar for å unngå at medmennsker havner i et gjeldskaos de aldri kommer seg ut av. Og at når for mange påtar seg gjeld de ikke kan betjene, er det ikke bare en utfordring for den enkelte, men kan også påvirke landets økonomi.

Komiteen merker seg at statsråden i sitt svarbrev til Stortinget opplyser at Arbeiderpartiet–Senterparti-regjeringen arbeider med de spørsmålene som tas opp i forslaget. Komiteen mener det er positivt at regjeringen er i sluttfasen med et forslag til endring av gjeldsinformasjonsforskriften, slik at gjeldsinformasjonsordningen omhandler pantesikret gjeld, og at forskriften blir sendt på høring om kort tid. Komiteen merker seg også at regjeringen ser på en ytterligere utvidelse av gjeldsinformasjonsordningen, og at dette er et lovarbeid som en jobber parallelt med. Komiteen er også enig i statsrådens bemerkning om at en i dette arbeidet grundig må vurdere hva som er forsvarlig av personvern hensyn.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at Arbeiderpar-

tiet–Senterparti-regjeringen allerede er godt i gang med å oppfylle ambisjonen i Hurdalsplattformen om at alle typer gjeld skal inkluderes i Gjeldsregisteret, både med og uten sikkerhet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til betydningen av at samfunnet tar ansvar og bidrar til at befolkningen ikke ender opp med gjeld de ikke kan håndtere. Derfor har disse partiene i lang tid har vært bekymret over veksten i forbrukslån og usikret kreditt, blant annet fordi låneformen synes å være tettere forbundet med gjeldsproblematikk enn andre lånetyper, og disse partiene har fremmet et stort antall forslag for å løse dette i Stortinget.

Flertallet mener videre at representantforslaget fra Høyre fremstår noe historieløst, og mener det er på sin plass å minne om historikken i denne saken. Flertallet viser til at den rød-grønne regjeringen gjennomførte en utredning av et offentlig gjeldsregister og fremmet et konkret lovforslag for Stortinget i 2013 (Prop. 195 L (2012–2013)), med påfølgende oppstartsbevilgning i statsbudsjettet for 2014. Om lovforslaget og statsbudsjettet hadde blitt vedtatt, ville et gjeldsregister ha fungert fra nyttår samme år. Derimot ble forslaget stoppet og trukket tilbake, som en av de første beslutningene til den høyreledede regjeringen Solberg. Flertallet finner videre grunn til å påpeke at Høyre i regjering brukte over fire år på å utrede et privat gjeldsregister, og at dagens gjeldsregister først ble innført i juli 2019. Denne sendrektheten kan ha bidratt til at flere familier havnet i en gjeldsfelle med de problemene det medfører.

Flertallet vil også peke på at Gjeldsregisteret Høyre opprettet, fra starten av har blitt kritisert for å ikke inneholde flere typer gjeld, og at Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ved flere anledninger har foreslått i Stortinget å utvide dagens gjeldsregister, som ved behandlingen av Forbrukermeldingen 2019, og Finansmarkedsmeldingen 2020 og 2021. Flertallet vil peke på at Høyre da stemte mot dette.

Flertallet viser til at det videre ble en ny giv i arbeidet med å forbedre Gjeldsregisteret da Arbeiderpartiet–Senterparti-regjeringen tiltrådte høsten 2021, noe svarbrevet fra statsråd Kjersti Toppe om det omfattende pågående arbeidet gjenspeiler. I lys av historikken i saken synes flertallet at Høyres nyvunnede iver for et bedre gjeldsregister kom noe sent, og at sendrektheten ikke har bidratt til å hjelpe folk med gjeldsproblemer, men snarere det motsatte.

Flertallet understreker at det er positivt at veksten i forbrukslån har avtatt den siste tiden, og mener det er naturlig å se dette i sammenheng med bl.a. de nye kravene til utlånspraksis for forbrukslån og at gjeldsin-

formasjonsforetakene kom i drift i løpet av 2019. Nettopp derfor haster det å forbedre dagens gjeldsregister, slik regjeringen er i gang med.

Flertallet viser videre til at Forbrukerrådet mener at gjeldsregistrene har fungert godt og har bidratt til en mer bærekraftig kredittvurdering, men at det er rom for forbedringer, slik at gjeldsregistrene kommer til enda bedre nytte for flere forbrukere og finansinstitusjoner. Forbrukerrådet mener det vil være enklere for forbrukere å ta kontroll på egen gjeldssituasjon og eventuelle forsøk på gjeldsordninger dersom registrene inneholder informasjon om hvilken konto gjelden skal betales inn til og hvilket KID-nummer som skal benyttes ved innbetaling.

Komiteen fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utvide Gjeldsregisteret slik at det inneholder alle typer gjeld, både med og uten sikkerhet. Regjeringen må samtidig gjøre grundige utredninger som sikrer personvernet, og vurdere om enkelte typer gjeld av den grunn ikke skal innlemmes.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre vil vise til at når historien om etableringen av Gjeldsregisteret skal beskrives, så er det en fordel at historiebeskrivelsen er mer fullstendig enn den som fremkommer i merknaden fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Disse medlemmer vil peke på at Solberg-regjeringen valgte ikke å legge frem Stoltenberg-regjeringens forslag om etablering av et offentlig gjeldsregister fordi det blant annet var behov for å vurdere nærmere hva som var den beste organiseringen av et nasjonalt gjeldsregister. Etter en nærmere gjennomgang og ny vurdering la Solberg-regjeringen et nytt lovforslag ut på høring i 2016, og fremmet deretter et forslag om opprettelsen av et gjeldsregister i privat regi etter særlig tillatelse/konseksjon (Prop. 87 L (2016–2017)). Denne loven ble enstemmig vedtatt i Stortinget, og det er bred enighet om at det etablerte Gjeldsregisteret har fungert godt. Disse medlemmer vil også vise til at bakgrunnen for at ordningen i første omgang ble begrenset til forbrukskreditter, både var at denne kredittypen er en dominerende årsak til gjeldsproblemene i private hushold, og at det ikke fantes noe annet register over slike kreditter. Det ble samtidig påpekt at dersom erfaringene med den foreslåtte ordningen var gode, ville andre kreditttyper, som for eksempel pantsikret gjeld som bolig- og billån, kunne inntas senere. Det ble også påpekt at en vurdering av dette ville kunne være aktuelt etter at ordningen med usikret kreditt var prøvd ut en tid og det viste seg å være behov for at registeret også skulle omfatte pantsikret gjeld. Derfor ble det i loven fastsatt en egen forskriftshjemmel som åpnet for at det senere kunne inntas pant-

sikret gjeld i registeret. Disse medlemmer fremmer derfor i denne saken også et forslag om at dette skal gjøres så raskt som mulig, det vil si uten å måtte vente på en lovendring for å kunne utvide Gjeldsregisteret til også å kunne omfatte annen type gjeld.

Disse medlemmer viser til at en samlet familie- og kulturkomité foreslo at ordningen med nasjonal gjeldsinformasjon skulle evalueres, og at regjeringen skulle komme tilbake til Stortinget med dette senest to år etter at ordningen var opprettet. Ordningen trådte i kraft i 2019, og Solberg-regjeringen gjennomførte en evaluering av ordningen, som ble avsluttet i 2021. Disse medlemmer vil bemerke at det fremstår som noe underlig at regjeringspartiene og Sosialistisk Venstreparti ikke ville avvente evalueringen som ble enstemmig vedtatt av Stortinget i forbindelse med innføringen av gjeldsinformasjonsloven. Det ble som nevnt bemerket i proposisjonen at det ville være aktuelt å utvide Gjeldsregisteret med flere typer gjeld da loven ble innført, og det var naturlig å avvente en utvidelse til evalueringen forelå.

Dette er da også bakgrunnen for at forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti om å vedta endringer før evalueringen forelå, ikke fikk flertall. Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre, Kristelig Folkeparti og en uavhengig representant stemte blant annet mot å vedta en utvidelse i forbindelse med behandlingen av Forbrukermeldingen i 2019. Det som derimot ble vedtatt, mot stemmene til Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, var at Stortinget ba regjeringen vurdere utvidelse av gjeldsinformasjonsordningen til å omfatte flere typer gjeld, for eksempel boliggjeld og studiegjeld, i forbindelse med planlagt evaluering i 2021.

Disse medlemmer vil peke på at alt lå til rette for en utvidelse av Gjeldsregisteret nå, og det medfører derfor ikke riktighet, slik Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti skriver i sin merknad, at det ble en ny giv i arbeidet med å forbedre Gjeldsregisteret da dagens regjering tiltrådte høsten 2021. Disse medlemmer er likevel glade for at regjeringen følger opp dette arbeidet slik at en utvidelse av registeret nå kan vurderes, slik evalueringen også pekte på at det burde.

Disse medlemmer viser til at dagens gjeldsregister fungerer godt og har bidratt til mer bærekraftig kredittvurdering. Det er god grunn til å hevde at gjeldsregistrene har hjulpet til å redusere gjeldsbelastningen til sårbare husholdninger. Samtidig er det rom for forbedringer slik at gjeldsregistrene kommer til enda bedre nytt for enda flere forbrukere og finansinstitusjoner. Disse medlemmer vil også vise til at etter flere års økning begynner resultatene av mange års arbeid å vise seg for fullt. Innstrammingene har virket, men gjeldsgraden og andelen misligholdte lån er fortsatt høy. Fortsatt er det slik at ca. 25 pst. av den samlede forbruksgjeld

den er misligholdt. Det er derfor viktig å sikre at den positive utviklingen fortsetter.

Disse medlemmer er glade for at statsråden i sitt svarbrev viser til at regjeringen i Hurdalsplattformen har klare ambisjoner for utvidelse av Gjeldsregisteret. Disse medlemmer er også glade for at regjeringen nå vil følge opp arbeidet som er gjennomført og igangsatt av Solberg-regjeringen, og også det som foreslås i dette representantforslaget. Det likevel er ønskelig at Stortinget vurderer og tar stilling til innspill fra evalueringen av den gjeldende ordningen, og også fra henvendelser i forbindelse med at dette representantforslaget er fremmet.

Disse medlemmer viser til at både SIFO-rapporten «Virker gjeldsregistrene? Bankenes erfaringer med og holdninger til gjeldsinformasjonsforetak» og Barne- og familiedepartementets evaluering i 2021 viser at utvidelse av ordningen med flere typer lån/kreditter vil ha flere fordeler. En utvidelse med for eksempel sikrede lån på bolig og kjøretøy vil effektivisere og høyne kvaliteten på bankenes kredittvurderinger, fordi antall kilder bankene må sjekke, kan reduseres, og opplysningene blir oppdaterte og til å stole på. Færre og godt sikrede kilder reduserer risiko for datalekkasjer og øker personvernet. Det samme gjør hevet datakvalitet fordi risiko for gale beslutninger basert på utdaterte eller mangelfulle opplysninger reduseres. Det er mye godt forbrukervern i et mest mulig komplett gjeldsregister, og forbedret informasjon vil også bidra til at det blir enklere for forbrukere med gjeldsproblemer å rydde opp i økonomisk rot og også forebygge gjeldsproblemer. En utvidelse av Gjeldsregisteret vil gi husholdningene en nærmest komplett oversikt over egen gjeld og vil redusere faren for å komme i alvorlige gjeldsproblemer. Ved å gi personer som trenger gjeldsrådgiving, en samlet oversikt over gjelden de har, blir det lettere for gjeldsrådgivere å hjelpe dem. Ifølge opplysninger fra Forbrukerrådet bruker gjeldsrådgivere tre til fire uker på å kartlegge gjelden til sine brukere, og å forkorte denne saksbehandlingstiden vil være en stor fordel både for den enkelte kunde og også for den samlede kapasiteten for gjeldsrådgiving.

Disse medlemmer vil vise til at første steg bør være å inkludere pantsikret gjeld, som bolig- og billån. En slik endring kan enkelt inntas i Gjeldsregisteret med en forskriftsendring. For forbrukere som ønsker å ta kontroll over egen gjeldssituasjon og forebygge gjeldsproblemer er sannferdig oversikt over egen gjeld helt essensielt. I dag må bankene innhente informasjon om alle lån/kreditter og gjeldende restgjeld. Grunnboken og Løsøreregisteret inneholder for eksempel kun opplysning om pantsatt verdi og viser ikke den reelle gjelden. Skattelistene som alternativ kilde er ikke kontinuerlig oppdatert, så ved refinansiering må bankene ofte utveksle informasjon med hverandre via telefon, e-post

og andre kanaler. Dette er sannsynligvis en høyere risiko med hensyn til personvernet, enn ved å kunne hente opplysningene direkte fra et gjeldsregister.

Disse medlemmer vil også vise til at en utvidelse til andre former for gjeld utover pantsikret gjeld vil kreve en formålsutvidelse i loven. Forbrukerrådet har fremmet et ønske om konkret å innta forbrukerinteressene i lovens § 1, slik at det blir mulig å inkludere både inkasso- og offentlig gjeld i registrene. Forutsetningen for at en slik innlemmelse av inkassogjeld skal fungere, er at inkassobyråene pålegges rapporteringsplikt. I 2020 ble det registrert nesten 10 millioner inkassosaker i Norge. Dette er nesten en dobling siden 2010. Mesteparten av kravene blir raskt betalt, men en betydelig andel går videre, og kravets størrelse vokser i takt med inkassosalærer, gebyrer og renter. Å inkludere inkassogjeld i et nasjonalt gjeldsregister vil være et godt virkemiddel for å hjelpe gjeldsbelastede forbrukere å få oversikt over egen økonomi.

Disse medlemmer mener er det viktig å balansere personvernet opp mot samfunnsnytt. Det er selvfølgelig viktig å ivareta personvern og datasikkerhet. Med regulering i egen lov, IKT-forskriften, risikostyringsforskriften samt gjeldende personvernlovgivning finnes det knapt andre registre som er bedre regulert enn gjeldsregistrene. Disse medlemmer vil peke på at gjeldsinformasjon ikke er definert som sensitiv informasjon når det gjelder personvernlovgivningen, men den generelle oppfatningen er at den er det, og spesielt for sårbare grupper med gjeldsproblemer. Det er derfor viktig at alle interessenter og gjeldsinformasjonsordningen med tilhørende lov og forskrift tar høyde for dette. Selv om flere opplysninger registreres, er det ikke slik at alle brukergrupper må, eller kanskje heller ikke bør, få tilgang til dem. Gjeldsregisteret kan anonymisere gjeldsposter av sensitiv art når de utleveres til andre en låntageren. Tekniske løsninger kan sørge for at det kun er den som opplysningen gjelder, som får se alt, mens informasjonen til andre aktører kan differensieres med hensyn til lovregulert behov.

Disse medlemmer vil også trekke frem innspill fra Forbrukerrådet som peker på at registrene bør inneholde informasjon om hvem som eier fordringen, hvilken konto gjeld skal innbetales til, og KID-nummer som skal benyttes ved innbetaling. Ettersom misligholdt gjeld omsettes mellom ulike aktører, som i ulik grad tydeliggjør gjeldens opprinnelse, bør også opprinnelig kredittyter navngis i oversiktene i tillegg til produktnavn.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utvide Gjeldsregisteret til å inkludere pantsikret gjeld, som bolig- og billån, så snart som mulig.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen utvide Gjeldsregisteret til å inkludere pantsikret gjeld, som bolig- og billån, så snart som mulig.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rå Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k:

Stortinget ber regjeringen utvide Gjeldsregisteret slik at det inneholder alle typer gjeld, både med og uten sikkerhet. Regjeringen må samtidig gjøre grundige utredninger som sikrer personvernet, og vurdere om enkelte typer gjeld av den grunn ikke skal innlemmes.

Oslo, i familie- og kulturkomiteen, den 24. mai 2022

Grunde Almeland

leder

Torstein Tvedt Solberg

ordfører

DET KONGELIGE BARNE-
OG FAMILIEDEPARTEMENT

Statsråden

Stortinget
Familie- og kulturkomiteen
0026 OSLO

Deres ref.
IS/mb

Vår ref.
22/1403-

Dato
29. april 2022

Dokument 8:203 S (2021-2022) - Representantforslag fra representantene Aleksander Stokkebø, Turid Kristensen, Tage Pettersen, Helge Orten og Tore Vamraak - om å ta sosialt ansvar og hjelpe folk med gjeldsproblemer gjennom en styrking og utvidelse av gjeldsregisteret

Eg viser til brevet frå familie- og kulturkomiteen av 21. april 2022, der komiteen ber om departementets vurdering av forslaga frå stortingsrepresentantane Aleksander Stokkebø, Turid Kristensen, Tage Pettersen, Helge Orten og Tore Vamraak, *om å ta sosialt ansvar og hjelpe folk med gjeldsproblemer gjennom en styrking og utviding av gjeldsregisteret.*

Det er brei politisk semje om forslaga representantane tek opp. Hurdalsplattformen har klare ambisjonar for utviding av registeret. Eg kan opplyse at departementet allereie arbeider med nettopp dei forslaga som representantane tek opp. Departementet er no i gang med å førebu eit forslag til endring i gjeldsinformasjonsforskrifta om utviding av gjeldsinformasjonsordninga med pantesikra gjeld. Eg tek sikte på å snarleg sende ei sak om dette på høyring . Saka har altså ikkje allereie vore på høyring, slik representantane skriv i forslaget.

Samstundes med det nemnde forskriftsarbeidet, vil eg òg greie ut ei ytterlegare utviding av gjeldsinformasjonsordninga. Det vert arbeidd med begge prosessane samstundes, men ei eventuell utviding med meir enn pantesikra gjeld er ei lovsak som vil ta noko lenger tid.

Eg vil særskild nemna at ei utviding må vere både naudsynt og samstundes forsvarleg med omsyn til personvernet, og at dette kan stille seg ulikt avhengig av kva slags type gjeld det dreier seg om. Datatilsynet har mellom anna peika på at «det

vil være nødvendig med en uttømmende identifisering av samtlige gjeldstyper som kan være aktuelt å ta inn i ordningen, og vurdere hver enkelt kategori gjeldsopplysninger opp mot formålet». Ein viktig del av arbeidet som no er i gang, er derfor å gjere ei grundig vurdering av personvernomsynet.

Med helsing

Kjersti Toppe

